

מראי מקומות- עבודה זרה כ"א

הוא דאע"ג דעכצ"ל דאתיא כמ"ד דיש קנין, וא"כ ה' מקום לומר דא"י חשיב הפקעה, שהרי הוי קנין גמור של הגוי עכשיו, וע"ז כ' דמ"מ אסור להפקיע קדושת הארץ, ועדיין צ"ע.

(ג) **קסבר כיבוש יחיד שמי' כיבוש, שדה דאית ביה תרתי גזרו בי' רבנן, וכו'- פרש"י,** דבסוריא איכא איסורא מדינא בין במכירת בתים ובין במכירת שדות. וא"כ, שכירות שדות בסוריא אינה גזירה אטו שכירות שדות דא"י, אלא גזירה אטו מכירת שדות בסוריא גופא, שהוא מעיקר הדין, ולכן שפיר גזרי'. אבל מ"מ לא אחמור בה רבנן למגזר שכירות בתים אטו מכירה. וק', מהו החילוק בין סוריא לא"י, הרי סכ"ס הוי מכירת בתים איסור דאורייתא, וא"כ למה לא נגזור שכירות בתים אטו מכירה כמו בא"י. **וכ' הרשב"א,** "דאע"ג דשמי' כיבוש, אין דינה כדין א"י לגזור בה בכל גזירות א"י, כדגרסי' בגיטין (ח.), בשלשה דברים שוותה סוריא לא"י ובשלשה שוותה לחו"ל, ואמר התם קסבר כיבוש יחיד שמי' כיבוש, ואפ"ה אין דינה כדין א"י". וכן הוא במאירי בגיטין (ח.), וכ"כ המהר"י קורקוס (תרומות א', ד'), והוסיף דא"י כא"י אלא לגבי הג' דברים שבזה שוותה לא"י, אבל אינו ממש כא"י. וכן הוא בלחם סתרים כאן, דאפי' למ"ד שמי' כיבוש, אין קדושתה אלימא כקדושת א"י למגזר עלה. ומבואר מדבריהם דאף אם יש איסור מכירה שהוא איסור דאורייתא, מ"מ מה דגזרי' אי"ז רק משום האיסור תורה גרידא, אלא משום קדושתה, וא"כ בסוריא, אף שיש בה איסור תורה במכירה, מ"מ אין הקדושה חמורה כ"כ, ולכן לא גזרי' בי'. וע"ע בגליונות קהלות יעקב כאן, דכ' דאולי טעם שאין גוזרין בסוריא כמו בא"י הוא מטעם אחר, משום דכיון דאין ישראלים מצויין כ"כ בסוריא, א"כ אף דבעצם יש מקום לגזור, אבל יהי' פסידא מרובה אם לא יהיו יכולים לשכור לגוים, וא"כ לא גזרו.

(ד) **קסבר כיבוש יחיד שמי' כיבוש- הק' הגר"ח (על הש"ס, אות קנ"ח, הובא בשיעורי ר' שמואל בגיטין אות ק"י), למאי נפק"מ אם כיבוש יחיד שמי' כיבוש או לא, הרי קי"ל**

(א) **ובחור"ל מוכרין אלו ואלו- ע' ברמב"ם (ע"ז א', ג') שכ' "ומותר למכור להם בתים ושדות בחוצה לארץ מפני שאינה ארצנו". וכ' החזון איש (שביעית כ"ד, א') דע"כ ס"ל להרמב"ם דהאיסור למכור קרקע בא"י לעכו"ם אין ענין לקדושת הארץ בכלל, דאם ה' ס"ל להרמב"ם דהאיסור למכור שדות ובתים בא"י לעכו"ם הוא משום קדושת הארץ, ולכן לא ה' שייך האיסור אלא בזמן שיש בה קדושה (ותלוי אם קדושה ראשונה קידשה לעתיד לבא), אז לא ה' צריך ליתן שום טעם אהא דמותר למכור שדות ובתים בחו"ל, שהרי ודאי בחו"ל ליכא קדושה. אע"כ טעם האיסור הוא שהוא חלק מהדינים דצריך לבער עבודה זרה מא"י, ובעצם מצד זה ה' ראוי למיסר אף בחו"ל, אלא שאי אפשר להזהיר בכל העולם כולו, ולכן לא הוזהרנו אלא בארצנו, ולא נפטרנו מאיסור זה בחו"ל אלא משום דאינה ארצנו.**

(ב) **חדא דקא מפקע לה ממעשר- נח' הראשונים אם אמרי' כן דוקא למ"ד יש קנין לעכו"ם בא"י להפקיע מיד מעשר, או אפי' למ"ד אין קנין. תוס' הביא מיש מפרשים דאתיא סוגיין אפי' למ"ד אין קנין, דסכ"ס מפקיע ממצוותה, שהרי הגוי זורעה ואינו מפריש ממנו מעשר, וא"כ נמצא שאין מקיימין בזה השדה מצוות התלויות בה. אולם מסיק תוס' דסוגיין אתי דוקא למ"ד דיש קנין בא"י להפקיע מיד מעשר. וכפשוטו הביאור הוא משום דאז הא אית בי' הפקעה שכל כל המחייב של מצות מעשר, דאף אם אח"כ מכר התבואה לישראל, מ"מ פטורים ממעשר. אולם ע' בריטב"א כאן דכ' הסבר אחר, דהאיסור הוא משום דאסור להפקיע קדושת הארץ, וכש"כ שאנו גורמין בזה גזל השבט. ומשמע מטעם ראשון שלו דאין האיסור מצד הא דלא יהיו נתקיימים מצוות התלויות בארץ, אלא דלדעה זו דיש קנין, כשגוי קונה ארץ בא"י הרי זה מפקיע קדושת הארץ, וזהו גדר האיסור, להפקיע קדושת הארץ [ובזה א"ש בפשיטות החילוק בין הפקעת מצות הארץ ובין הא דמזוזה, וזה בא הריטב"א לבאר בדבריו שם. אולם באמת דבריו צ"ב, שהרי כ' דאע"ג דס"ל השתא דיש לגוי קנין בארץ להפקיע מיד מעשר, וכו', ומהו ה"אע"ג", הא אם ה' ס"ל דאין קנין, לכא"ו משמע שלא יהי' חשיב זה להפקעה כלל. ולכא"ו צ"ל דכוונתו**

קידשה א"י, לכן אינו לגמרי כא"י (וע' בדברינו בזה לעיל).

(ו) **ובלבד שלא יעשנה שכונה - פי' בתוס' (ד"ה אלפני) דטעם דאסור לעשות ממנו שכונה הוא כדי שלא יבא היזק לישראל. אבל המאירי (ד"ה ולענין פסק) כ' דכיון דשלשה גוים הם ואין מפסיק ביניהם, ממילא אי אפשר להם בלא ע"ז, ולכן הוי לפני עור. וע"ע ברמב"ם (ע"ז י', ג') שכ' דדין זה דשכונה נוהג רק בא"י, דהיינו דמה שמשכירין להן בתים בא"י, מותר רק אם אינו עושה אותו לשכונה. אולם ע' בש"ך (יו"ד קנ"א, ט"ו) שכ' דהאיסור הוא אפי' בחו"ל. וע"ש בדגול מרובה דכ' דכן משמע ריהטת הסוגיא, דקאי על הדין דמותר למכור לגוי בחו"ל, ובתר להא דקיי"ל כר' יוסי, דמתיר למכור הכל בחו"ל, וע"ז אמר ובלבד שלא יעשה שכונה. אולם בסוף דבריו שם כ' דבלימוד הישיבה אמר להוכיח גם שי' הרמב"ם מהוסוגיא, וצ"ע.**

(ז) **אף למקום שאמרו להשכיר, לא לבית דירה אמרו, וכו' - כ' הרשב"א בשם הראב"ד דכל האיסור הוא דוקא בשכירות, אבל במכירה מותר, דכי קא עייל הגוי הע"ז להבית, לבית דנפשי' קא עייל. וכל הקרא דלא תביא אסמכתא הוא ואינו איסור דאורייתא, דלא אסרה תורה אלא הכנסת ישראל עצמו, אבל גרמא דע"ז גוי לא, וא"כ במכירה לא גזרו כלל. וכ' הרשב"א דלכא' מבואר כן מהגמ' לעיל (טו.) דהק' דאם שכירות הוי קנין, א"כ מהו האיסור לשכור בית לעכו"ם, הרי כיון דעייל בדנפשי' קא עייל, ומבואר לכא' דאין איסור למכור לו. אולם ע' בתוס' כאן דלכא' מבואר מלשונו שיש איסור מכירה ג"כ, שהרי העיר על מה אנו סומכים למכור ולהשכיר בתים לגוים לדירה. אבל המהרש"א כ' דמש"כ תוס' מכירה כדי נסבא, דהיכא דמותר למכור לו בית ודאי מותר אף למכור לו בית דירה, כיון דלנפשי' קא עייל.**

(ח) **אריסא אריסותי' קעביד - כ' הרמב"ן, דהיינו דהגוי אדעת' דנפשי' קא עביד, דאם אינו עובד, יהי' לו הפסד. אלא דהק', מ"ש מישראל וגוי שקיבלו שדה בשותפות,**

דקדושה ראשונה, דהיינו קדושת דוד, לא קידשה לעתיד לבוא, וא"כ כבר בטלה קדושת דוד, ומה לי אם נחשב כבושו כיבוש או לא. וביאר, שיש חילוק יסודי בין קדושה ראשונה ובין קדושה שני', דקדושה ראשונה צריך להיות ע"י כיבוש דוקא, וכשבטל הכבוש בטל הקדושה, אבל קדושה שני' אין צריך כבוש, אלא סגי בחזקה בעלמא, ובכה"ג לא נאמרה דכשגלו בטלו קדושתה. וא"כ, י"ל דלגבי כיבוש דוד, אם אמרי' דכיבוש יחיד שמי' כיבוש, א"כ אף דכבר נתבטלה הקדושה כשבטלה הכיבוש, מ"מ אם אח"כ מחזיקין בה, הוי תורת קדושה שני' עליה, ושוב לא נתבטלה קדושתה. משא"כ אם אמרי' דכיבוש יחיד לא שמי' כיבוש, אז אמרי' דמה שעולי בבל החזיקו בה, הוי תורת קדושה ראשונה עלי', וא"כ לא מהני להקדישה אם לא בכיבוש ממש (ואף אם כובשים אותה, בטלה קדושתה לאחר בטול הכיבוש).

(ה) **כיבוש יחיד - פרש"י על המשנה דנחשב כיבוש יחיד משום שעשה כן שלא ע"פ הדיבור, ושלא בששים ריבויא. וע"ע ברש"י בגיטין (ח:) שכ' דטעם הדבר הוא משום שעשאה לצורכו. וע' בדרך אמונה (תרומות א', ג', בבאור ההלכה) שהאריך בזה, שיש ג' דעות בלמה זה נקרא כיבוש יחיד. דעת רש"י משום אלו ג' דברים, שעשאה לצורכו, ושלא המליך בהקב"ה ובכלל ישראל. דעת תוס' בב"ב (צ:) שהוא משום דאסור לכבוש ארצות אחרות קודם שכבש א"י גופא, וכיון שעשה כן נחשב כיבוש יחיד, אבל אם הי' כובשו כדין לא הי' נחשב כיבוש יחיד. וכ' ששי' ג' הוא שי' הרמב"ם דס"ל כרש"י וגם כתוס', דבין אם כובשו רק לצורכו ובין אם כובשו קודם שכובש א"י, ממ"נ נחשב כיבוש יחיד. אלא דהוסיף דהרמב"ם ס"ל דאין איסור לכבוש שאר ארצות קודם א"י כמש"כ תוס', אלא שאין שייך שיהי' לו קדושה קודם שהקדיש כל א"י, אבל לא הי' שלא כדין. והוסיף דאדרבה, עשה ע"פ ב"ד, ולכן למ"ד דכיבוש יחיד שמי' כיבוש, כיון שעשה ע"פ ב"ד נחשב קצת כא"י, רק כיון שלא הי' יכול לקדשה לגמרי, כיון דעדיין לא**

דאמרי' לקמן דאל יאמר הישראל להגוי טול
אתה חלקך בשבת ואני בחול, ומשום
דלמעשה הישראל נהנה ממלאכתו של הגוי
בשבת, הרי באריס ג"כ לימא הכי, דנהנה
הישראל ממלאכת שבת של הגוי. וכ' דהתם
בשותפין, אישראל נמי רמיא לעשות
המלאכה, ולכן נמצא דהגוי עושה מה
שהישראל צריך לעשות, אבל כאן הרי כולה
אגוי רמיא, וא"כ חשיב מלאכה שלו.